

Modelowe założenia aplikacji adwokackiej

I. Model finansowy

1. Model finansowania szkolenia aplikacyjnego zasadniczo powinien opierać się na dotychczasowych zasadach wynikających z obowiązujących regulacji, przesądzających, że szkolenie aplikacyjne finansowane jest ze środków pochodzących z opłat aplikantów, których wysokość wyznaczana jest przez algorytm ustalany w Ministerstwie Sprawiedliwości, uzupełnionych o rozwiązania uelastyczniające model i służące zwiększeniu efektywności szkolenia aplikantów:
  - a. Zachowanie ogólnej zasady, wedle której szkolenie aplikantów realizowane jest przez poszczególne izby adwokackie i w konsekwencji powinno być w całości „budżetowane” na poziomie izby. Wprowadzenie mechanizmów wyrównujących, jeśli okaże się, że środki finansowe uzyskiwane w danej izbie z opłat aplikacyjnych nie są wystarczające dla właściwej realizacji założeń szkoleniowych i konieczne dla zapewnienia jednakowego w skali kraju poziomu szkolenia aplikantów będzie wsparcie danej izby przez organy NRA .
  - b. Model finansowania aplikacji wyłącznie ze środków pochodzących od aplikantów na poziomie izby nie musi być traktowany jako wyłączny, lecz podlegający uzupełnieniu:
    - i. W razie uzasadnionej potrzeby o wsparcie ze strony NRA – jednym z podstawowych zadań Adwokatury jest szkolenie aplikantów (art. 3 ust. 1 pkt 4 PoA). Forma wsparcia ze strony NRA polegać może w szczególności na pomocy w organizacji szkolenia aplikantów dla danej izby poprzez pomoc w zapewnieniu wykładowców finansowanych z udziałem środków pozostających w dyspozycji NRA i pochodzących z innych źródeł;
    - ii. W każdym przypadku o pozyskane finansowanie ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na staże zawodowe – działania w tym zakresie podjęte przez odpowiedzialne za szkolenie aplikantów ciała Adwokatury, zwłaszcza NRA.
2. Gospodarka finansowa izb w zakresie aplikacji adwokackiej powinna uwzględniać dwa czynniki:
  - a. zakres koniecznych do zrealizowania zadań publicznych w zakresie szkolenia aplikantów,
  - b. rozmiar środków pochodzących z opłat aplikacyjnych w relacji do wielkości izby.
3. W przypadku mniejszych izb proponowane rozwiązania służyć powinny rozwiązywaniu praktycznych trudności w zapewnieniu organizacyjnych ram szkolenia powiązanych z właściwym podziałem zajęć na poszczególnych latach aplikacji, przy uwzględnieniu okrojonego budżetu (określonego wzorem: $L_a * O_a$)¹, poprzez wprowadzenie rozwiązań umożliwiających w zakresie niezbędnym dla zapewnienia wymaganego poziomu szkolenia i właściwej kadry wykładowców w postaci:
  - a. Wsparcia ze strony NRA przez:
    - i. Wyodrębnienie w budżecie środków uruchamianych i wykorzystywanych zgodnie z określoną procedurą,

---

¹ L_a – liczba aplikantów,
 O_a – opłata za aplikację.

- ii. Stworzenie instytucjonalnych podstaw wsparcia ze strony wykładowców powołanych i finansowanych przez NRA oraz uruchomienie szkoleń uzupełniających prowadzonych na poziomie krajowym i organizowanych przez właściwe jednostki NRA,
    - iii. Stworzenie mechanizmu umożliwiającego w razie potrzeby możliwość szkolenia łączonego w ramach więcej niż jednej izby.
  - b. Pozyskania funduszy unijnych przez NRA i poszerzenie zakresu szkolenia zawodowego na obszary związane z prawem europejskim oraz funkcjonowaniem sądów i trybunałów międzynarodowych.
- 4. Powyższe mechanizmy i sposoby finansowania powinny być komplementarne, nie - alternatywne. Wykorzystywanie określonych form finansowania aplikacji adwokackiej powinno być uzależnione od specyfiki i natężenia problemów szkoleniowych w danej izbie. Priorytetem jest zapewnienie szkolenia na właściwym merytorycznym poziomie, wyznaczonym zakresem powierzonych zadań publicznych, nie zaś limitem pozyskanych środków wyłącznie z opłat za aplikację.
- 5. System wykorzystywania środków przeznaczonych na realizację szkolenia aplikacyjnego na poziomie NRA oraz poszczególnych izb w zakresie finansowania zajęć organizowanych przez Komisję Kształcenia Aplikantów Adwokackich powinien uwzględniać:
  - a. potrzebę pozyskania merytorycznie kompetentnych, posiadających umiejętności dydaktyczne oraz odpowiednie doświadczenie zawodowe wykładowców – praktyków w danej dziedzinie dysponujących zarazem odpowiednią wiedzą teoretyczną umożliwiającą objaśnienie skomplikowanych zagadnień związanych z wykładnią i praktycznym stosowaniem prawa w kontekście rozstrzygania problemów związanych z prawną oceną konkretnych stanów faktycznych,
  - b. potrzebę pozyskania wykładowców spoza Adwokatury,
  - c. zdecydowaną preferencję kryteriów merytorycznych i dydaktycznych przy wyborze wykładowców oraz eliminację przydziału zajęć w oparciu o kryteria drugorzędne w stosunku do ww kompetencji,
  - d. wyważenie minimalnej, a zarazem wystarczającej dla realizacji powyższych celów stawki za prowadzone szkolenia.

II. Relacja patron – aplikant

- 6. Podstawą modelu aplikacji powinien być stosunek patronatu. W jego ramach następuje przyswajanie umiejętności praktycznych związanych z wykładnią i stosowaniem prawa w odniesieniu do konkretnych stanów faktycznych, wykształcenie umiejętności z zakresu zastępstwa procesowego, relacji z klientem, zasad etyki zawodowej, zagadnień ochrony powierzanej adwokatowi przez mandanta tajemnicy, relacji z innymi adwokatami, organami wymiaru sprawiedliwości, zwłaszcza zaś sądami i prokuraturami, organami administracji, etc. Umiejętności zawodowe adwokata, do realizacji których przygotowuje ma aplikacja, mają na wskroś praktyczny charakter, wsparty praktyczną wiedzą o sposobie prowadzenia kancelarii. Opierają się na wypracowanych na przestrzeni lat przez adwokatów standardach postępowania oraz zwyczajach zachowania w określonych sytuacjach, których wyjaśnienie i przekazanie aplikantom możliwe jest

wyłącznie w formie współuczestniczenia aplikanta w zdarzeniach procesowych wymagających odwołania do określonego standardu, zwyczaju lub reguły. Praktyczna nauka zawodu adwokata opiera się też na indywidualnych umiejętnościach, zdolnościach i know-how patrona. Model szkolenia opartego na osobistej relacji patrona i aplikanta ma zatem zdecydowane przewagi na wszelkimi alternatywnymi formami kształcenia zawodowego.

7. Zasadne jest sukcesywne wprowadzane modyfikacji w sferze mechanizmu wyznaczania i monitorowania patronatu, jak i dążenie do intensyfikacji wysiłków wspierających zapewnienie realnego charakteru patronatu. Przyjęcie obowiązków patrona jest zobowiązaniem do uczestniczenia w programie aplikacji i do nauki aplikanta w zakresie niezbędnym do przygotowania do praktycznego wykonywania zawodu i zapewnienia aplikantowi uczestniczenia w niezbędnej liczbie posiedzeń, rozpraw sądowych, negocjacji, rozmów z klientami, prac nad konkretnymi pismami procesowymi, umowami, a także gruntownego przeszkolenia aplikanta w zakresie np. zasad etyki i wykonywania zawodu oraz zasad prowadzenia kancelarii adwokackiej.
8. Potrzebne jest wypracowanie instytucjonalnych mechanizmów wsparcia przygotowania zawodowego i stosownego wynagrodzenia dla aplikantów przygotowujących się do wykonywania zawodu pod kierunkiem i pod nadzorem patronów o mniejszej liczbie klientów lub prowadzących wyspecjalizowaną praktykę w dwóch aspektach:
  - a. Zwiększeniu atrakcyjności funkcji patrona (np. przez zwolnienie w jakimś zakresie od obowiązku odbywania szkolenia w systemie punktowym) mające na celu stworzenie przesłanek do podejmowania przez sprawujących funkcję mistrza zawodowego czynnych adwokatów zdecydowanie bardziej intensywnych i w znacznym stopniu czasowo angażujących czynności związanych z przekazywaniem praktycznej wiedzy, umiejętności oraz zasad i reguł wykonywania zawodu.
  - b. Stworzenie mechanizmów pozwalających na pełne skoncentrowanie się aplikanta na wykonywaniu czynności zawodowych pod nadzorem i przy wsparciu patrona, zarazem ograniczających konieczność podejmowania przez aplikantów dodatkowych źródeł zarobkowania mogących pozostawać w kolizji z prawidłową nauką zawodu w ramach patronatu, a w konsekwencji wpływających negatywnie na praktyczne korzyści z zawodowej relacji adwokat-aplikant, obejmujących:
    - i. system adekwatnego wynagradzania aplikantów pozostających w stosunku patronackim i jego kontrola,
    - ii. system ułatwiający odpłatne wykonywanie przez aplikanta czynności zawodowych na rzecz innych adwokatów. Mechanizmem służącym realizacji drugiego ze wskazanych celów mogłaby być np. tworzone przy radach adwokackich platformy wymiany informacji o potrzebach w zakresie zastępstwa procesowego lub związanych z innymi czynnościami polegającymi na świadczeniu pomocy prawnej ze strony adwokatów niebędących patronami oraz stwarzających możliwość uzyskiwania i wykorzystywania tych informacji przez aplikantów.
    - iii. stworzenie platformy internetowej przy NRA, której celem jest uruchomienie z jednej strony instrumentu wspomagającego aplikantów adwokackich w poszukiwaniu zatrudnienia lub zleceń na rynku usług adwokackich, zaś z drugiej

strony stworzenie mechanizmu wspomagającego adwokatów (kancelarie adwokackie, spółki adwokackie, zespoły adwokacie) w poszukiwaniu aplikantów adwokackich zainteresowanych pracą oraz w poszukiwaniu aplikantów adwokackich i adwokatów zainteresowanych zastępstwem adwokatów w prowadzonych postępowaniach. Centrum będzie także wspierało adwokatów i aplikantów adwokackich w zakresie nawiązywania stosunku patronatu.

9. Wszelkie wykraczające poza relację patron-aplikant formy przekazywania wiedzy i umiejętności stanowić powinny komplementarną i służebną wobec relacji patronackich formę kształcenia zawodowego.

III. Szkolenie

a) wnioski ogólne. W zakresie istniejących reguł odbywania aplikacji adwokackiej konieczne jest wprowadzenie zmian polegających na:

1. Modyfikacji rozkładu szkolenia w czasie trwania aplikacji. Ostatni semestr szkolenia aplikanckiego powinien służyć do powtórzenia oraz poszerzenia wiedzy i doświadczeń praktycznych w sposób ukierunkowany pod kątem wymagań egzaminacyjnych.
2. Rewizji dotychczasowego modelu obowiązkowych praktyk w sądach i prokuraturze. Konieczna jest zmiana sposobu odbywania przez aplikantów adwokackich praktyk w sądach i prokuraturach, w sposób stwarzający podstawy do uzyskania niezbędnego kwantum praktycznej wiedzy.
3. Uwzględnieniu konkretnych uwarunkowań wykonywania zawodu w miejscu odbywania aplikacji, uwzględniających zróżnicowanie zarówno w sposobie, jak i polach zawodowej aktywności pomiędzy adwokatami w zależności od miejsca wykonywania zawodu. Zróżnicowanie powyższe powinny uwzględniać szczegółowe plany aplikacji adwokackich w konkretnych izbach.
4. Wprowadzeniu, w ramach specjalizacji aplikantów, obok konkursu krasomówczego alternatywnie innych rodzajów konkursów, które uwzględniałyby różne pola aktywności adwokata, np. konkurs na najlepszą opinię prawną, apelację, skargę kasacyjną, skargę do WSA itp.
5. Stworzeniu planu szkolenia aplikantów adwokackich, w ramach którego 3-4 razy do roku aplikanci z całej Polski byłiby szkoleni przez wykładowców z różnych izb adwokackich oraz specjalistów z różnych dziedzin prawa posiadających bogate i uznane doświadczenie praktyczne oraz pozycję zawodową, ewentualnie organizacja szkoleń łączonych pomiędzy izbami adwokackimi, w celu wymiany doświadczeń z zakresu praktyki sądowej oraz integracji środowiska aplikantów na poziomie ponadizbowym.
6. Weryfikacji ramowego planu szkolenia mającej na celu wyeliminowanie tych zagadnień, które aplikant winien poznać podczas studiów i przesunięcie nacisku na zagadnienia, które mają najistotniejsze znaczenie z punktu widzenia praktyki adwokackiej. Część zagadnień bardziej specjalistycznych może być prowadzona w systemie zajęć łączonych między izbami, co pozwoli na poniesienie poziomu merytorycznego zajęć, a jednocześnie na zaoszczędzenie środków, dając mniejszym izbom możliwość zapewnienia poziomu kształcenia aplikantów nie niższego niż w większych izbach.

b) wykładowcy – dobór, ocena pracy, doształcanie, wynagradzanie

1. Wyposażenie Prezydium Komisji Kształcenia Aplikantów Adwokackich w kompetencje do weryfikowania poziomu merytorycznego zajęć szkoleniowych i zobowiązanie KKA do ujednoczenia kryteriów i zasad oraz weryfikacji mechanizmu powoływania wykładowców ramach szkolenia aplikanckiego.
2. Nadanie KKA zdolności postulacyjnej do wnioskowania o wykreślenie z listy danego wykładowcy w określonej izbie adwokackiej jeśli KKA pozyska sygnały o obniżonym standardzie zajęć, bądź jeśli wyniki ankiet prowadzonych przez Komisje Szkolenie danej izby wykażą niskie oceny danego wykładowcy.
3. Sukcesywne wdrażanie przestrzegania obiektywnych kryteriów merytorycznych przy doborze wykładowców. Wprowadzenie zasady, zgodnie z którą osoba aplikująca do miana wykładowcy zobowiązana jest przedstawić informację na temat swojej praktyki i doświadczenia i podać konkretne obszary prawa, w których ma ona doświadczenie praktyczne.
4. Wypracowanie systemu oceny umiejętności, kompetencji i doświadczenia zawodowego wykładowców, opartego na racjonalnie ukształtowanym systemie niezbędnych informacji przedstawianych przez osoby ubiegające się o pełnienie tej funkcji.
5. Opracowanie systemu wymagań i kwalifikacji wykładowców w ramach szkolenia aplikacyjnego, z wyraźnym wskazaniem, że zdecydowany priorytet mają doświadczenie i umiejętności zawodowe kandydata na wykładowcę. Wypracowanie modelu dobierania wykładowców z uwagi na posiadane kompetencje zawodowe przy przyjęciu założenia, że zajęcia specjalistyczne związane z określonymi obszarami stosowania prawa, w wypadkach gdy jest to uzasadnione zakresem przedmiotowym powinny być prowadzone odpowiednio przez wykładowców posiadających status adwokatów, sędziów, prokuratorów, rzeczników patentowych, biegłych, lekarzy, etc.
6. Utworzenie przy KKA bazy wykładowców w celu ułatwienia międzyizbowej wymiany wykładowców dla aplikantów zwłaszcza w tych obszarach, w których wykładowców brakuje w poszczególnych izbach, powiązanej z zasadą, iż w ramach szkolenia aplikacyjnego zajęcia prowadzone mogą być przez osoby wpisane na listę wykładowców. Wpis na listę jest dokonany po zgodzie danego wykładowcy na prowadzenie zajęć na terenie wszystkich izb adwokackich w Polsce.
7. Wprowadzenie jednolitego w skali kraju formularza anonimowej ankiety oceny wykładowców przez aplikantów – obowiązkowego do wypełnienia przez aplikantów.
8. Wprowadzenie systemu okresowej obowiązkowej oceny wykładowców przez rady adwokackie, komisje szkolenia aplikantów z uwzględnieniem w szczególności ocen aplikantów. Na wniosek KKA wyniki ankiet dotyczące wykładowców będą przekazywane do KKA.
9. Wprowadzenie rejestracji audio (video) przebiegu wykładów oraz stworzenie możliwości rejestracji zajęć szkoleniowych (przy braku sprzeciwu uczestników pouczonych o możliwości złożenia sprzeciwu) jak też systemu udostępniania możliwości odtworzenia wykładów przez aplikantów, po uzyskaniu stosownych zgód uczestników. Stworzenie ogólnopolskiego systemu zawierającego najciekawsze wykłady, umożliwiające ich wykorzystywanie w szczególności w zakresie przygotowania do egzaminu adwokackiego oraz wsparcia tych izb, które nie dysponują odpowiednim zestawem wykładowców z zakresu danej dyscypliny szkolenia aplikacyjnego.

Stworzenie krajowej bazy informatycznej zawierającej wykłady prowadzone dla aplikantów, umożliwiające wykorzystywanie nagrań w celach repetytoryjnych przez aplikantów.

c) Tematyka i forma zajęć

1. Właściwie opracowany program obowiązkowy oparty na praktycznych założeniach powinien oferować szereg form zajęć w przeważającym stopniu upartych na metodzie *case study*. Nie przesadza to o formie zajęć: zajęcia typu seminaryjnego, konwersatoryjnego, warsztatowego, etc.
2. Zasadniczo zajęcia realizowane powinny być w niewielkich podgrupach (w miarę możliwości nieprzekraczających kilkunastu aplikantów) dostosowanych do przedmiotu i charakterystyki określonego etapu szkolenia.
3. Stworzenie możliwości wskazywania przez aplikantów preferowanego sposobu prowadzenia zajęć, z uwzględnieniem wybranej przyszłej specjalności zawodowej (zorganizowanie i sfinansowanie tych zajęć w części na poziomie NRA po zebraniu grupy aplikantów zainteresowanych danych tematem szkolenia).
4. Zajęcia w ramach aplikacji adwokackiej muszą być ukierunkowane na przedstawienie wiedzy i stworzenie podstaw do uzyskania umiejętności w zakresie praktycznego stosowania prawa, tj. w obszarze związanym z oceną konkretnych układów faktycznych w perspektywie prawidłowo zrekonstruowanych norm konkretno-indywidualnych. Kształtując program przedmiotowy aplikacji adwokackiej należy założyć, że aplikanci posiadają już pełną wiedzę o obowiązujących regulacjach prawnych, dysponują umiejętnością wyszukiwania w dostępnych zbiorach źródeł stanowiących podstawę rekonstrukcji konkretno-indywidualnych norm, posiadają umiejętności w wyszukiwaniu odpowiedniej literatury oraz orzecznictwa. Posiadają także wiedzę o koncepcjach wykładni i sposobach ich stosowania w procesie rekonstrukcji norm z obowiązujących przepisów. Model zajęć powinien tym samym opierać się na założeniu, że ich przedmiotem jest analiza i sposób rozwiązania konkretnego problemu analizowanego na kanwie rzeczywistego lub fikcyjnego stanu faktycznego z pominięciem referowania brzmienia przepisów.
5. Zajęcia dla aplikantów co do zasady powinny opierać się na opracowanym przez prowadzącego i przekazanym z odpowiednim wyprzedzeniem wykazie niezbędnego dla poznania i opanowania określonego zagadnienia: orzecznictwa i piśmiennictwa, ze wskazaniem pozycji, które powinny zostać poddane analizie przez aplikantów przed wyznaczonymi zajęciami.
6. Obligatoryjnym elementem zajęć typu warsztatowego, seminaryjnego, konwersatoryjnego etc. powinna być weryfikacja znajomości przez aplikantów materiału objętego zakresem obowiązkowej lektury przed zajęciami.
7. Obowiązkowym elementem zajęć powinna być właściwie zaprojektowana praca własna aplikantów, zasadniczo polegająca na autorskim opracowaniu i rozwiązaniu określonego zagadnienia związanego z wykładnią i stosowaniem prawa na bazie konkretnego stanu faktycznego. Materiały opracowane przez aplikantów powinny stanowić przedmiot analizy i uwag przedstawianych przez prowadzącego.
8. Podstawowym założeniem zajęć prowadzonych w ramach aplikacji adwokackiej powinna być ich interdyscyplinarność, uwzględniająca właściwości i charakterystykę podejścia do wykładni i

stosowania prawa w praktyce, w której zasadniczo nie występują jako odrębne i samodzielne problemy wypracowane zagadnienia z obszaru poszczególnych działów prawa z uwzględnieniem podziałów na prawo procesowe i materialne, lecz co do zasady złożone, wieloaspektowe i wielopłaszczyznowe zagadnienia wymagające jednoczesnego uwzględnienia regulacji zaliczanych do różnych działów prawa.

9. Poza jednolitym dla aplikantów w całym kraju programem, zajęcia dodatkowe organizowane w poszczególnych izbach powinny tak kształtować swoją ofertę, aby ta uwzględniała potrzeby miejscowego rynku. Aplikanci mieliby zatem wybór spośród oferowanych zajęć „dodatkowych”, które łącznie składałyby się, w końcowej fazie aplikacji, na kolejny piąty blok zajęć (fakultatywnych, dedykowanych) o wyższym stopniu wyspecjalizowania, stanowiących „przedsionek” przyszłej specjalizacji zawodowej zdolniejszych i bardziej ukierunkowanych na zwiększanie swoich kompetencji aplikantów.

10. Program aplikacji powinien:

- a. Uwzględniać zasadę jedności systemu prawa i w konsekwencji przyjęcia, iż regulacje ze sfery prawa materialnego oraz prawa procesowego stanowią elementy, z których rekonstruowane są normy stanowiące wzorce normatywne służące do rozstrzygania jednostkowych przypadków, a tym samym opierać się na założeniu całkowitego odejścia od funkcjonującego w ramach kształcenia uniwersyteckiego podziału na prawo materialne, procesowe oraz wykonawcze i w konsekwencji odseparowanego omawiania zagadnień należących do tak wyodrębnionych obszarów z pominięciem innych sfer. Podstawą kształcenia aplikacyjnego powinno być oczywiste z punktu widzenia praktyki stosowania prawa założenie, że prawo materialne i procesowe w każdym z wyodrębnianych działów prawa traktować należy jako elementy spójnego, powiązanego relacjami materialnymi i funkcjonalnymi systemu prawa.
- b. uwzględniać zjawisko multicentryczności systemu prawa oraz jego znaczenie w procesie rekonstrukcji i stosowania norm w praktyce, a w konsekwencji brać pod uwagę znaczenie norm prawa europejskiego w odniesieniu do każdego analizowanego przypadku z uwzględnieniem konstytucyjnych reguł kolizyjnych oraz sposobów ich wykorzystywania w praktyce,
- c. uwzględniać znaczenie Konstytucji jako najważniejszego aktu prawnego w zakresie hierarchicznie ukształtowanego systemu, zasady wykładni w zgodzie z Konstytucją oraz wykładni prokonstytucyjnej, a także problematykę norm konstytucyjnych jako podstawy odmowy zastosowania w wyjątkowych przypadkach normy ustawowej nie dającej się pogodzić w procesie wykładni z zasadami lub regułami konstytucyjnymi.
- d. obejmować wyłącznie zagadnienia praktyczne, wytyczone adwokacką praktyką i orzecznictwem sądowym;
- e. uwzględniać konieczność wprowadzenia zmian do istniejącego planu szkolenia NRA z zachowaniem jego ramowego charakteru i zastosowaniem mechanizmów wymuszających praktyczne metody szkolenia:
  - e.i. modyfikacje programu szkolenia powinny obejmować przede wszystkim sposób podejścia do poszczególnych zagadnień, poprzez przyjęcie zasady, iż w każdym możliwym przypadku zajęcia oparte powinny być na analizach odnoszonych do konkretnego stanu faktycznego, ponadto należy zasadniczo przeformułować sposób

ujęcia poszczególnych modułów przedmiotowych poprzez odrzucenie powielania struktury przyjmowanej w ramach kształcenia uniwersyteckiego oraz przyjęcia założenia opartego na analizie przypadków wzorcowych z uwzględnieniem wszystkich niezbędnych i mogących mieć znaczenie elementów systemu prawa, w szczególności zaś reguł materialnoprawnych i procesowych, a także regulacji prawa Unii Europejskiej i Konstytucji RP,

- e.ii. ramowy program szkolenia, a w konsekwencji plany szkolenia przyjmowane przez poszczególne izby nie powinny odwzorowywać systematyki kodeksowej lub programu uniwersyteckiego w zakresie kształtowania przedmiotowego podziału zajęć; tradycyjny podział winien obejmować tylko 4 podstawowe bloki wyznaczone gałęziami: (1) aspekty praktyki adwokackiej w płaszczyźnie prawa i postępowania karnego, (2) aspekty praktyki adwokackiej w płaszczyźnie prawa i postępowania cywilnego, (3) aspekty praktyki adwokackiej w płaszczyźnie prawa gospodarczego i procedury, (4) aspekty praktyki adwokackiej w płaszczyźnie prawa i postępowania administracyjnego oraz sądownoadministracyjnego z uwzględnieniem prawa podatkowego; przy oczywistym sygnalizowanym już powyżej założeniu, że w odniesieniu do każdego z bloków tematycznych należy uwzględnić w niezbędnym zakresie regulacje konstytucyjne oraz rozwiązania z zakresu prawa Unii Europejskiej, oparte na odpowiednio dobranym orzecznictwie oraz literaturze przedmiotu powiązanej z wybranym zagadnieniem szczegółowym z danej dziedziny prawa.
- e.iii. poza ukształtowanym w sposób jednolity dla wszystkich izb programem obowiązkowym, koncepcja programowa szkolenia aplikantów powinna poszerzać możliwość przedstawienia oferty uzupełniającej odpowiadającej potrzebom specjalizacyjnym danego regionu, wyborowi aplikantów oraz specyfice lokalnego rynku usług prawnych. Częściowa decentralizacja programu aplikacji adwokackiej w tym zakresie, z równoczesnym pozostawieniem inicjatywy poszczególnym izbom (np. w ramach szkolenia izb nadmorskich obejmować zagadnienia z zakresu prawa morskiego, w izbach śląskich problematykę prawa wydobywczego, etc., w województwach przygranicznych adekwatne mogłyby być zajęcia dot. przestępczości trans- i około granicznej, podczas gdy w Warszawie np. dot. prawa rynków kapitałowych); ewentualne ujednoczenie w formie międzyizbowych spotkań aplikantów, jako platformy wymiany tak uzyskiwanej wiedzy i umiejętności, czy też szkoleń łączonych.
- e.iv. program szkolenia powinien koncentrować się na zagadnieniach praktycznie doniosłych w zawodzie adwokata, obok przekazania koniecznej wiedzy, powinno kłaść nacisk na uzyskanie odpowiednich umiejętności i stosowanie odpowiedniej metodyki postępowania, np. korzystanie z konsensualnych sposobów kończenia postępowania, formułowanie środków odwoławczych, doradztwo osobom odbywającym karę, analiza opinii biegłych, przesłuchanie świadka/biegłego itp.
- e.v. odpowiadające potrzebom szkoleniowym aplikantów jest przeznaczenie zajęć w II semestrze III roku aplikacji na repetytoria – w tym zakresie zorganizowanie zajęć z

zakresu sporządzania apelacji, skarg kasacyjnych i opinii prawnych w dwóch ujęciach – przez adwokatów i przez sędziów; zajęcia winny być wyłącznie kasusowe.

e.vi. zasadne jest także poszerzenie aktualnej oferty lub wprowadzenie do planu zajęć:

- praktycznych z zakresu przygotowania umów, wniosków do KRS oraz wniosków o wpis w księdze wieczystej.
- praktycznych na temat postępowania dyscyplinarnego w adwokaturze – być może warto byłoby także wprowadzić wymóg uczestnictwa przez aplikanta w takiej rozprawie, np. w charakterze protokolanta – przynajmniej jeden raz w ciągu aplikacji.
- na temat podstaw angielskiego języka prawniczego (fakultatywne), ewentualnie prowadzenie stałych kursów takiego języka lub innych języków obcych w zależności od preferencji przez izby adwokackie.
- szkoleniowych z obszarów okołoprawnych – z podstaw rachunkowości, metodyki pracy biegłych w sprawach gospodarczych, wyceny nieruchomości itp. (być może na szczeblu NRA),
- z zakresu *soft skills*, tj. udział w mediacjach, prowadzenie negocjacji, kontakty z mediami, marketing usług prawnych, publiczne wystąpienia itp. Preferowanym rozwiązaniem byłoby też ukończenie w toku aplikacji kursu na mediatora i uzyskaniem stosownych uprawnień.

f. znajomość problematyki etyki wykonywania zawodu adwokata oraz standardów deontologicznych powinna być co do zasady weryfikowana w toku codziennej pracy z patronem oraz w toku egzaminu adwokackiego przy okazji rozstrzygania konkretnych problemów wykładniczych i z zakresu stosowania prawa na bazie przygotowanego stanu faktycznego (specyficznym dedykowaną etyce adwokackiej część egzaminu adwokackiego powinna zastąpić część ustna); w bazowym zakresie dotyczącym ogólnej wiedzy z zakresu etyki zawodowej adwokata zasadniczą rolę powinno odgrywać weryfikowanie kompetencji i umiejętności aplikanta oraz sprawdzanie jego wiedzy z zakresu zasad etyki w toku kolokwium.,

11. W ramach zrewidowanego porozumienia z MS w zakresie praktyk w prokuraturze i sądach powinny odbywać się kilkugodzinne zajęcia w sądach obejmujące szkolenie organizacyjne, funkcjonowanie sekretariatów, BOI, kancelarii tajnej itp.

d) metodyka prowadzenia zajęć

1. Zawodowy, nie naukowy charakter szkolenia – aplikacja to etap przygotowujący do praktycznego wykonywania zawodu adwokata.
2. Modelowy układ w ramach bloku zajęciowego (1,5 godziny zegarowej) na przykład: 1/3 – 1/2 czasu zajęć poświęcona jest omawianiu zagadnień, pozostała część zajęć przeznaczona jest na rozwiązywanie kasusów. Wykładowca unika powtarzania materiału, który aplikanci powinni przyswoić na studiach:

- Część pierwsza zajęć powinna polegać na przedstawieniu przez wykładowcę konkretnych zagadnień prawnych, mieszczących się w granicach tematu na bazie opracowanego na potrzeby zajęć stanu faktycznego; omawiane zagadnienia winny być oparte o aktualne orzecznictwo lub o kazusy z praktyki wykładowcy, zaś bazą winien być konkretny stan faktyczny;
  - Część kasusowa – aplikanci otrzymują materiał w postaci wydruku kasusów (kazuś może być np. przesłany na platformie e-dziennik wraz z zestawieniem aktów prawnych, koniecznych do rozwiązania kasusu); w oparciu o materiał omówiony na zajęciach aplikanci podejmują samodzielne próby rozwiązania kasusów; po przedstawieniu propozycji przez aplikantów wykładowca omawia możliwe prawidłowe rozwiązania.
3. Przykładowy sposób prowadzenia zajęć (w przypadku tematów, które nadają się do omówienia w ten sposób) może też wyglądać następująco:
    - omówienie pozwu/wniosku wraz z ustaleniem właściwości sądu, stron postępowania, wartości przedmiotu sprawy, *petitum* pozwu, wniosków dowodowych i uzasadnienia
    - omówienie możliwych sposobów odparcia argumentów pozwu/wniosku (odpowiedź na pozew, wniosek, zarzuty)
    - położenie nacisku na formułowanie zarzutów apelacyjnych w poszczególnych sprawach.
  4. Prowadzenie zajęć powinno zakładać interakcję z aplikantami, nie może to być wykład, odczyt itp.; wykładowca powinien aktywizować aplikantów, korzystając z odpowiednich do tego celu narzędzi dydaktycznych do nauki osób dorosłych.
  5. Symulacje rozpraw ograniczone do kluczowych fragmentów rozpraw (zgłaszanie wniosków dowodowych lub procesowych, formułowanie pytań, przesłuchanie biegłego, przedstawienie zarzutów i wniosków apelacyjnych). Wskazane jest nadto przeprowadzanie symulacji czynności, z którymi aplikanci mogą nie mieć styczności podczas odbywania aplikacji u patrona, a z którymi mogą zetknąć się w praktyce (symulacja zgromadzeń współników, symulacja mediacji, symulacja rozpraw przed sądem polubownym, symulacja rozpraw przed KIO).

e) weryfikacja wiedzy aplikantów

1. Przeprowadzanie kolokwiów i sprawdzianów powinno być dokonywane, co do zasady, w formule dwuetapowej - pisemnej i ustnej w postaci losowanych pytań i kasusów, przy czym na zestaw trzech zagadnień dwa powinny stanowić kazusy, oparte na stanie faktycznym, a jedno – pytanie praktyczne. W Izbie Warszawskiej, z uwagi na praktyczną niemożność prowadzenia ustnych kolokwiów z uwagi na liczbę aplikantów, doraźnie można poprzestać na formule pisemnego kasusu;
2. Całkowita rezygnacja z pytań teoretycznych (czy nawet kasusów, stanowiących jedynie zawołowaną postać pytania teoretycznego) na rzecz pytań weryfikujących praktyczne umiejętności i znajomość metodyki postępowania w określonych problemowych sytuacjach z praktyki adwokackiej.
3. Wprowadzenie egzaminu polegającego na sporządzeniu apelacji, skargi kasacyjnej, odwołania itp. na koniec każdego roku szkoleniowego – z dziedziny objętej planem szkolenia w danym roku.
4. Wprowadzenie systemu punktowego dla aplikantów skutkujących określoną pozycją w rankingu aplikantów na danym roku w danej izbie, co sprzyjać powinno lepszej prezentacji osiągnięć aplikanta przy poszukiwaniu pracy w kancelariach. Do tej pory potencjalny pracodawca nie był w stanie

zweryfikować osiągnięć aplikanta. Listy rankingowe prowadziły by dane izby i dostęp do nich uzyskiwaliby zainteresowani pracodawcy. Aplikant uzyskiwałby prawo powoływania się publicznie na swoje miejsce w rankingu.

5. Wprowadzenie do programu szkolenia próbnych egzaminów adwokackich pod koniec III roku (lub po zakończeniu aplikacji jako dobrowolne).

IV. Samorząd aplikantów

1. Warte rozważenia przez izby jest wzmocnienie samorządu aplikantów adwokackich w izbie adwokackiej poprzez wspieranie ich inicjatyw i zapewnienie pomocy organizacyjnej (np. udostępniania pomieszczeń na spotkania)
2. Samorząd taki wybiera swoich przedstawicieli według określonych przez adwokatów zasad. W ślad za powyższym powinno nastąpić instytucjonalne ustanowienie w każdej izbie konkretnego adwokata – członka ORA lub komisji szkolenia aplikantów – opiekuna samorządu aplikantów.
3. Zasadne jest utrzymanie funkcjonowania samorządu aplikantów i stałych (2-3 razy do roku) spotkań przedstawicieli samorządu aplikanckiego z komisją szkolenia aplikantów. Na spotkaniach badany jest poziom zadowolenia aplikantów z przebiegu szkolenia, aplikanci przedstawiają swoje propozycje dotyczące programu szkoleń i integracji.
4. Komisja Kształcenia Aplikantów Adwokackich pomaga w zorganizowaniu konferencji samorządu aplikantów adwokackich

V. Komisja Kształcenia Aplikantów Adwokackich

Komisja Kształcenia Aplikantów Adwokackich niezależnie od zadań wskazanych powyżej:

1. Przygotowuje projekty aktów regulujących zasady odbywania aplikacji adwokackiej, w szczególności poprzez stałe dopasowywanie programu szkolenia aplikantów do realizacji celu kształcenia
2. Organizuje cykliczne (co najmniej 2 razy w roku) spotkania z kierownikami szkolenia aplikantów poszczególnych izb celem: wymiany doświadczeń w procesie kształcenia, oceny poziomu prowadzonych w izbach zajęć, opracowania założeń tematycznych do prowadzenia poszczególnych zajęć, oraz określenia potrzeb szkoleniowych poszczególnych izb w zakresie umożliwiającym uzyskanie wsparcia NRA
3. Wprowadza mechanizmy wzmacniające efektywny i praktyczny wymiar szkolenia aplikantów
4. Wspiera organizację spotkań grup wykładowców z metodykami aktywnych form szkolenia
5. Sprawuje bieżącą kontrolę procesu kształcenia aplikantów, ze wskazaniem na uprawnienie opisane w Dziale III, pkt 2 ust. B).
6. Komisja Kształcenia Aplikantów Adwokackich informuje Prezydium NRA o swoich pracach oraz postulatach zgłaszanych przez samorząd aplikantów adwokackich.
7. Komisja wspiera organizację szkoleń międzyizbowych i rekomenduje delegację wykładowców do prowadzenia tych szkoleń.